

VASÁRNAP

A

„Szilágy-Somlyó“

MELLÉKLETE.

1891.

Nov.

Vaszary Kolos.

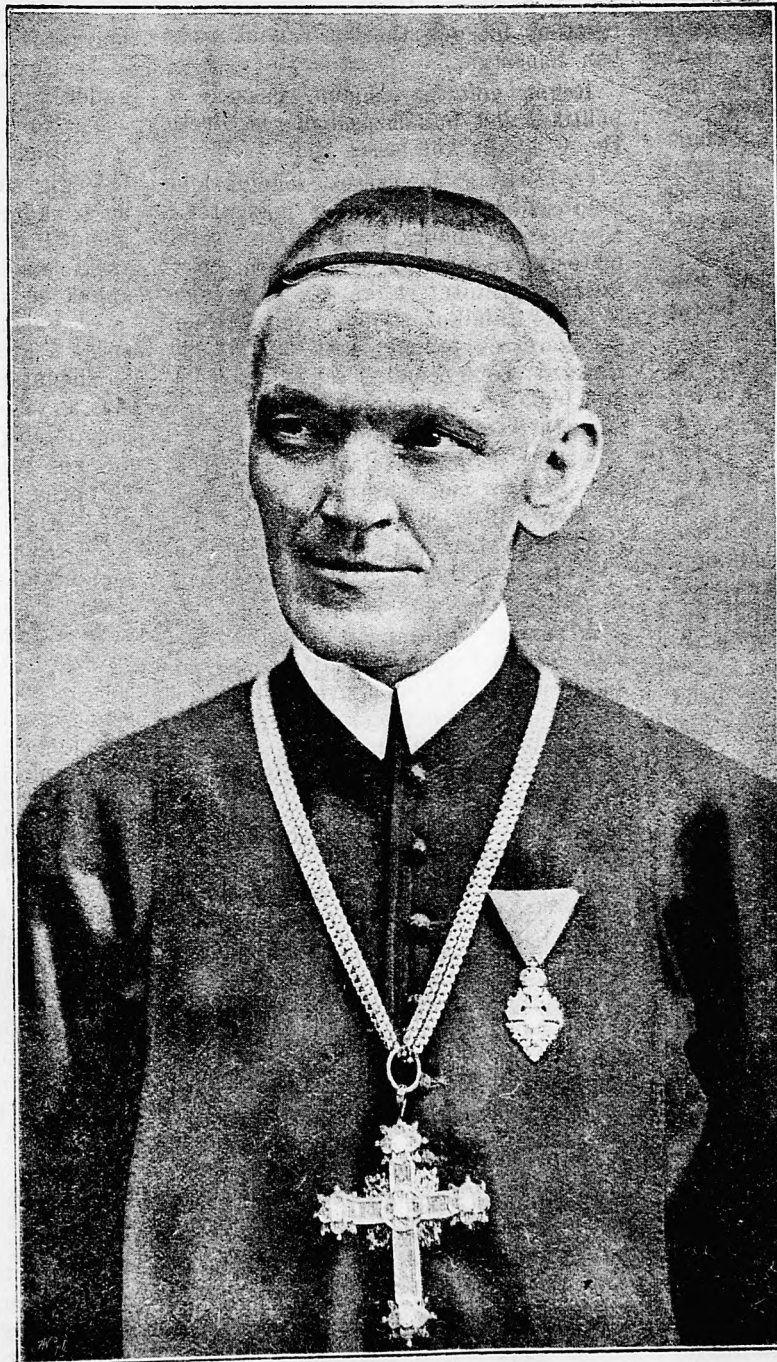
A kire a legkevesebben gondoltak, az lett Magyarország hercegprímása. A szerény elvonultságban élő főpátot kiragadta magányából a királyi kegy s beülteté a magyar katolikus egyház legfényesebb székébe.

Vaszary Kolosnak, a tiszta életű, nagy tudományú s a mit első sorban kell vala említenünk, a lelkes magyar főpapa kinevezése országszerte jó hatást tett. Örvendező szívvél, meglelégedéssel látja mindenki Simor, a csizmadia fiából lett primás helyén a szegény szücsmester fiát, a kit Isten fényes tulajdonokkal áldott meg, s e fényes tulajdonainak révén a legfényesebb állásba emelkedett.

Az új hercegprímás 1832 febr. 22-én született. Apja, a szegény szücsmester korán elhalt s ő özvegy édesanyjával és hat testvérével nagy szegénységben maradt hátra.

Szülővárosában kezdett tanulni s a hatodik osztály végeztével lépett a Szent Benedek-rendbe. A gimnáziumban is, a klostorban is, mindig első tanuló volt.

A szerzetesi fogadalom letévése után a komáromi gimnáziumba küldötték a történelem tanárának, aztán tanárkodott Pápán és Esztergomban. A történelemnek lelkesebb tanára nem volt, mint ő, s kézikönyvét, melyet igaz hazafias szellem leng át, tani-

VASZARY KOLOS, hercegprímás.

tották az ország minden részében, még más felekezetű iskolákban is.

Esztergomból Győrbe helyezték át, a főgimnázium igazgatójává. Itt tizenhat évet töltött s innen nevezték ki pannonhalmi főpáttá 1885-ben, mignem most elnyerte a legmagasabb egyházi méltóságot.

*

Az új primásról, mint pannonhalmi főpátról, Hock János a „Magyar főpapság“ cz. mult évben megjelent könyvében a következő érdekes vonásokat olvassuk:

„Tanulságos és érdekes alak, nemcsak maga, hanem helyzete is. Joghatóságára nézve valóságos püspök, — s bár rendi hatalmára nézve csak egyszerű áldozó pap, de azért püspöki jogokat gyakorol. Sőt elmondhatjuk, hogy a legfüggetlenebb egyházmegye feje Magyarországon, — mert közvetlenül a pápai széknél van alávetve.

Egy szegény keszthelyi szücsmester fia volt. Atyja korán elhunyt s öt nyolcz éves korában hat testvérével együtt árván hagyta.

A tehetséges és korán érett gyermek saját erejére hagyatva szerezte meg társadalmi pozícióját s élete, küzdelmei, tanulságos adatokat nyujtanak azon tétel igazságához, hogy a nélkülözés nyomora ideig-óráig megbéníthatja az embert, de

a valódi tehetség győzelmesen küzdi fel magát a nehéz viszonyok nyomása alól is.

Szikár, gyöngé testü ifju volt, erősen barna arcczal és markans vonásokkal. Érezvén testi hiányait, fiatal korában edzeni törekedett gyöngé fizikumát. Kezdő tanári éveinek első szünidejét Lábodon, Somogyban töltötte, hogy a szabad természet napfényes, üde levegőjének illatába erősítse gyöngé szervezetét, s fásasztó sétákkal, tekézzel és lovaglással edzette izmait.

A világ megbotránkozott a lovagló papon, s megrótták azért, mivel testi nevelésre gondot fordított. Pedig sohasem feledkezett meg társadalmi állásának kötelességeiről, — s még a lóháton is a leglelkesebb és legbuzgóbb papja volt egyházának.

Megmutatta ezt akkor, midőn szülővárosában pusztitva dühöngött az 55-iki járvány, — mert Komáromból rögtön Keszthelyre utazott, s tanári szünidejét az epemirigyések ápolásával töltötte el. Egy évi munkájának nyugalmat, üdülési idejét áldozta fel a szenvedő emberiség szolgálatára. E hősi önfeláldozásának értékét kellőleg méltányolni csak tanár-ember tudja.

Tanított Komáromban, Pápán, Esztergomban s végre mint győri főigazgatót választották főapáttá.

Tárgya a történelem volt, mely jellemképző erejénél fogva egyike a leg-hatalmasabb nevelő eszközöknek. Az események okaiban rejő erkölcsi erő, a tények összefüggésének etikai vonatkozásai, a folytonos hullámlás törvényei alatt álló világszellem fejlődése és kibontakozása rendkívül alkalmas az ifjuság kedélyvilágának kiszínezésére, jellemének kidomborítására. Hogy szívképző momentumaival minő hatalmas nevelő eszköz az a történelem, egy tudós tanár és egy jószívű pedagógus kezében, azt Vaszary a katedrán mutatta meg.

Mikor az a beteges, szerény arcú szerzetes jóságos képével végig tekintett hallgatóim, s az események száraz keretébe belelepta lelkének tűzét — idealizmusának színes verőfényét; midőn a lelkesedés erejével ütött a nemzeti érzelmek hurjaira, láttuk életre kelni a szintelen alakokat s megmozdulni az életet. Testet öltött magára a költő élénk leírása, — s a fegyverek csattogásában láttuk vérében összeroskadni a küzdőt, hallottuk a győzők diadalordítását s a tehetetlenül vergődő királyt a szennyes patak iszapjában.

Vaszary nem ismereteket közölt a tanulókkal, de képet rajzolt a felizgatótt agyvelő hártáira. Midőn szemekben kigyuladt a tűz, felcsapott a láng, hangja csengett, mint az ércz a kalapács ütésére, s széles homlokáról patogtak a szellem szikrái, az ifjuság

tágra nyitott szemekkel ült mozdulatlanul helyén.

Ilyen tanár volt ő. A gondolatokat szívéen szűrte keresztül!

S az ilyen emberekre kiváltképp szükség volt akkor, midőn mint ifju tanárnak a nemzeti szellem elfojtására törekvő centralisztikus tanügyi rendszerrel szemben nemzeti érzéseket kellett az ifjuság szívébe oltani. A faji önállóság eszméjét, történelmi jogát, ősi hagyományainak, szent emlékeinek tiszteletét kellett ápolni és a szívekbe lopni. Annak a tanári katedrának nemcsak tudományos, de nemzeti misziót kellett teljesíteni.

Lapozza bárki Vaszary történelmi munkáit, s ha van bennök elfogultság, azt csak a nemzeti intézmények kultuszának rajongó szeretetében találhatja fel. A hazafiság tiszta motívumai keresztény hitének tűzében vannak azokban felosztva.

Régen volt az, midőn Vaszary a politikai élet hullámlásában részt vett. De ez akkor kötelesség volt.

Győrött, a benzések legelőkelőbb rendházában 1869-ben lön igazgatóvá. Megnyerő modora, jóindulatu szíve biztosítá részére az egész város osztatlan szeretetét. Lakása a városi értelmiség találkozási helye volt. Örömmel keresték fel mindazok, a kik sziporkázó szellemének, jóságos szívének üde légkörében nemcsak szórakozni, de egyuttal tanulni is óhajtottak.

A kik pedig közelebről ismerték, még jobban megszerették. Rendtársai körében féltetlen népszerűsége tett szert. A vezérszereplésre soha sem vágyott, — érett gyümölcsként hullott az önkénytelen az ölébe.

A magas méltóság az egyszerű szerzetesnek modorán és igényein mit sem változtatott. Jóságos szíve ott ül arczának szelid tekintetében, ajkainak örökös mosolygásában, meleg érdeklődésében, beszédjének bizalmasságában.

Csodálatos, mily gyorsan el tudja ragadni a leghidegebb embert is, s memyire fel tudja kelteni a bizalmat maga iránt. Egész hatalom nála a szelidség. Hódít vele.

Arcképe alig mutatná: mily beteges gyenge test. Magas, vékony alak, s egy kissé meggörnyedve jár, mintha fáradt volna, vagy mintha lehuzná az a köpenyeg, a melyet magáról soha sem tesz le. Mozdulatain különben nem látszik a bágyadtság, — pedig örökösen fázik, még a legmelegebb nyárban is.

Az adakozás nála pszichologiai szükség, s nem helyzetének kifolyása. Nemcsak alamizsnájával, de érzelmeivel is részt vesz a szerencsétlenek szenvedéseiben.

Gyakran felcsillanik szemében a könny, midőn a nyomor szívébe markol.

Midőn környezete szóvá tette, hogy tulságosan bőkezű, elszomorodott. Jellemének alapvonását sértették meg vele!

Mint pap buzgó és tevékeny. Naponkint miséz saját kápolnájában. Közönsege mindig egy sereg koldus, a kik az ő legjobb barátjai.

Egy félben maradt nagyság.

Irta: Hamvai Sándor.

I.

Fényesre vasalt cylinder, orrán cvikker, koczkás pléd, lovagostor: ezek voltak a kiegészítő elemek, a melyek Nagylakon a közfigyelmet felhívták reá:

— Vajjon ki lehet?

— Valószínűleg teátrálista... színigazgató!

— Ugyan, ugyan! Olyan tiszta inggallér!

— No... no...

— Budapesti ember, annyi bizonyos.

Végig sétált a piaczon, a husz lépés hosszú korzón és nem köszönt senkinek. Mellette ment el a nyugdíjas törvényszéki elnök, — kíváncsian lestük — annak se köszönt.

— Valami mágnás lesz; Bagosra megy a grófékhoz...

Ebédután amint a cukrászat előtt ült az egész nagylaki intelligencia, ismét feltűnt a cylinder, de ezuttal egy szürke, vedlett kalap, egy vörös nyak és barna kabát társaságában.

— Kuriai bíró...

— Olyan fiatalon! Jó lesz táblai fogalmazónak is!

Ez ismét olyan találkozás volt, a mely a hengerkalaphoz fűződött azon egyszerű okon, mert a szürkekalap tulajdonosa a járásbíró volt. És e félelmes nagyság a hengerkalap-tulajdonosnak jobboldalt engedett helyett.

A cukrászat előtt általános kalapemelés szemtanúi lehettünk.

A cylinder egy méltóságos oldalvágással beérte.

— Kisujlaki Laky Alfonz ur...

Igy mutatta be a járásbíró minden mellékes czim nélkül a magas természetű szöke urat, kinek haja is olyan fényes volt, mint gondosan ápoltt körmei és vasalt inggallérja.

Az általános bemutatás után hajlongások és kézszerítések következtek és annak konstatalása, hogy az idő valóban szép, a havazás elmúlt, a szánut gyöngé, azonban a fagy nem enged és ez jó a gazdáknak.

— A mai bál szépen fog sikerülni, jegyzé meg a járásbírósi kiadó.

— Ah, tehát ma bál lesz? kérdé élénken kisujlaki Laky Alfonz ur. És erről kedves bátyám nem szólt semmit!

Ez a járásbíróhoz volt intézve, ki harsogó kacajjal válaszolt.

— És te nem értetted meg a czélzásokból, melyeket Mici hugom az ebédnél tett?

— Valóban nem! sajnálkozott Alfonz ur?

Az urak összemosolyogtak és egyik-másik összekacsintott. Ez azt jelentette, hogy a járásbíró ur Mici huga, nejének vén kisasszony testvére, imhol Alfonz urra aspirál. Nem rossz!

De hát kicsoda és micsoda ez az Alfonz ur voltaképen?

Négy öt papa, kiknek bálba készülő leányuk volt, anélkül, hogy egymásnak szóltak volna, titkos szövetségre léptek s élénk keresztűz közé vették ugy a gavallért, mint a járásbíró.

— Hogy tetszik ami kis városunk?

— Oh! fölséges . . . a szélés utcák . . . az izléses házak . . . a gyönyörű táj, a . . . a kitünő lég . . . Grandieuse!

— Budapesten nem oly egészséges a lég, ugy-e?

— A dehogy! A sok gyáraktól köszénnel telített, fullasztó, . . . sokszor nappal is lámpákat kell gyújtani!

(Tehát Budapestről jön. Odavaló. . . A telekkönyvvezető ugy emlékezett, mintha Londonról olvasott volna ilyes valamit).

— Mikor tetszett megérkezni körünkbe?

— Tegnap, az éjjeli vonattal.

— Jó hogy eszembe jut, szól a járásbíró. Alfonz panasolja, hogy egy kocsi se volt a vasutnál. Gyalog kellett, hogy hozzánk jöjjön. E miatt apprehendálok reád, főkapitány barátom! Gondolom! Idegen emberek megszólják a városunkat . . . Mire való a bérkocsi szabályrendelet, ha ezek a gaz fiakkeresek nem respektálják!

Kövér, szuszogó szemüveges ur, athléta termettel ült a zöldre festett padon; de erre élénken pattant föl.

— Az lehetetlen! Az . . .

— Kérem, kérem, szól zavartan Alfonz ur. Ez már szokás nálunk ujságíróknál szidni a kapitányt, meg a rendőrséget. Lehet, hogy mire én kuffereimet összeszedtem. . . (Csak most jutott eszébe, hogy egy kofferrel utazik) azaz . . . a tolongás, a szokatlanság . . .

(Tehát ujságíró . . . Hm, legalább vajjon előkelő lapnál?)

— Meddig tetszik körünkben időzni?

Kérdé félénken Szunyogh törvényszéki aljegyző, a Hircsarnok vidéki levelezője.

— No, az a körülményektől függ.

— Meddig? No hát a mig csak jól esik! Szól közbe a járásbíró rosszaló tekintettel sujtva le az alkalmatlan kérdezőt.

— Különben az egészen bátyáméktól függ! — nevetett Alfonz ur.

(Valami rokona lesz a járásbírónak.)

— No csak bizd reánk. Mici szépen berendezte a szobádat, külön bejárat, külön kapukules . . . aztán a pince is tele . . . Nem olyan drágán mérem

ám, mint a korászudi fürdőn. . . Emlékszel?

— Élénk emléemben van.

(Tehát fürdői ismeretség)

— Mikor magunkhoz meghivtalak, mondtam ugy-e, hogy egy pár jó napot csinálunk, hm? No hát ne feledd.

(Értjük. Tehát a fürdőn Mici kisasszony rheumás csontjai révén megismerkedtünk. Az urfi erősen udvarolt. Mici belé kozmásodott. A járásbíró e révén menekülni vél a zsörtölődő Micitől. Nem csoda! Van ott elég azonkiül is: négy fiu, két lány, csupa apróság.)

. . . Az uraknak elég volt ennyi. Ezt otthon is el kell mondani az asszonyoknak. Ajánlották is magukat.

II.

A nagylaki első magyar általános elhasznált levélbélyeggyűjtő-egylet alapítókéje javára rendezett ez első bál fényben és kedélyességben kimagasló fénypontja volt az összes emlékből élő bálóknak. A jó kedv hullámai torony magasságig nőttek és áradata magával sodorta a korosabb papákat és mamákat is. Különösen. . .

. . . No de ha mi mind elplagizáljuk Szunyogh aljegyző urtól, amit e bálról a Hircsarnoknak irt, sajtóperbe fog és jaj nekünk.

De nem hallgathatjuk el azt a nemes versenyt, a mi ugy a hölgyek mint az urak részéről kisujlaki Laky Alfonz ur kitüntetése czéljából minden oldalról par force megindult.

De ezt egyenesen magának köszönheti. Kifogástalan frakk, claque, lakk és elegáns fehér mellénye mellett általános volt a bámulat ama feltünő elegancia felett, melylyel ez ifju óriás minden más versenytársat legyűrt.

Már az első csárdásnál feltűnt ama szemfényvesztő ügyessége által, hogy térdeit és bokáit ki és befele csaknem egy pillanat alatt hajlította és minden tagrésze külön ütemre látszék mozogni. Szerepe volt nála a tánczban, a hóna alá szorított claque-nak, a szemeknek, a tánczosnó legyezőjének, a cipősaroknak, könyököknek, térdéknek.

Megtörtént, hogy a legsebesebb csárdásban féltérde vetette magát és a következő ütemre ismét felpattant, hogy a másik perczen ismét a pádi-mentumot üsse meg térdeivel.

Szunyogh aljegyző ur vezetése alatt az ifjuságból csakhamar egy kör képződött, mely nem tánczolt többé, hanem csak állt és bámulatos élénk figyelemmel tanulmányozta a vakmerő szaltomortalékat, melyek páratlanul állanak a táncz történetében.

— Zseniális!

— Elragadó!

Ez a megjegyzés szállt szájról-szájra. És e kitünő ember bámulatos szerénységgel, válogatás nélkül szedte sorra a tánczosnöket s mint örjögő dervis forgott egyre-egyre.

Mikor a kotillionra került a sor, a a rendezéssel megbízott városi adóellenőr a bálintézőnek kereken kijelentette, hogy a látottak után inkább öngyilkos lesz, semhogy a rendezést teljesítse. Nem, azt nem teszi, nem teheti, hanem alakuljon egy bizottság és ő annak élén ünnepélyesen felkéri majd Laky Alfonz urat, hogy. . .

— Vakmerő! szólt Szunyogh aljegyző. Hogy gondolsz olyat. Ha bál előtt történt volna, az más; de most . . . egy Laky Alfonzot. . .!

— Tehát ismered őt? ostromolták egyszerre több oldalról.

— Pertu czimborám. Laky Olivér miniszteri osztálytanácsos a bátyja, a nagyapja Laky Leogárd negyvennyolczban lovassági ezredes volt; az apja . . . Pszt!

Mindenki észrevette, hogy Laky Alfonz a kör felé tart.

Oda ment szerényen, mosolyogva és karon ragadta Szunyoghot, kivel csak az imént ivott „bruderschaftot“ s pár lépésre félrevezette. Ott valamit beszélt élénk gesztussal s egyszerre Szunyogh örömtől kipirult arczezal rohant vissza az előbbi társasághoz.

— Képzeljétek!

— Nos, nos?

— Minő szerénység! Megsejtette, hogy mit akarunk és így szólt hozzám: „Barátom“! Nem vagyok embere annak, hogy ünnepeljenek. Egyik ember olyan mint a másik. A fővárosból is azért menekültem ide, hogy a folytonos szertartás, ünnepeltetés után egynehány jó napot kedélyes egyszerű emberek között töltsék. Hallom, hogy küldöttség jön hozzám, hogy a tánczok továbbrendezésére felkérjenek. Ezt becsületbeli kötelességed legyen megakadályozni! A tánczrendező ur óhaja elég nekem és én megteszem, ami szerény tehetségemből telik!“ Értitek ő mondta ezt . . . szerény tehetség . . . haha!

— Valóban nemes gondolkozásu férfi!

— Derék gyerek!

— Nekünk való!

Mikor az első napsugár bepillantott a nagylaki városháza nagy termébe, már kisujlaki Laky Alfonz napja is tündöklő fényben ragyogott.

Különösen magának hódított minden női szívet egy gyönyörű toasztal, melyben a nagylaki nöket a természet remekeinek, Vénus vetélytársnőinek jelentette ki s melyben Páris almáját kosárszámra osztogatta ki köztük.

Nyílt titok lett, hogy a nyugalmazott törvényszéki elnök azon a révén, hogy Laky Olivér, miniszteri osztálytanácsos tanuló társa és legjobb barátja, mindennapi látogatásra bátorította föl s a gazdag elnök aranyszőke haju Evelinje kijelentette, hogy nem ösmer ügyesebb gavallért Laky Alfonznál.

. . . Hanem Mici kisasszony vetett is reá egy olyan pillantást, hogy a szőke Evelin majd felsikoltott ijedtében.

A merengő.

pot
gol
szé
ség
ne

ell
lel
re
na
ér
vá

bá
m

III.

Kisujlaki Laky Alfonz egyszerre központja lett a nagylaki művelt társaságoknak. Hozzá hasonló perfekt gavallér, szellemes udvarló, ki sokoldalú tehetségét annyi szerénységgel párosítsa, nem akadt még soha Nagylakon.

A nagylaki első magyar általános elhasznált levélbélyeggyűjtő-egylet felkelésedve a sikeren, egy újabb estély rendezésébe fogott, melyen Laky Alfonz nagy tehetségét még szembeötlőbben érvényesítette. Élőképeket rendezett a város és vidék szépeiből.

Ezen kívül nagyban folytak a próbák egy érzékeny két felvonásos színműből, melyben a főszerepet — egy

ban hátra. A tisztekkel jó czimborságba vegyült, miután kiderült, hogy ő tulajdonképpen tartalékos huszárhadnagy is.

Az elnökek szalonjában mutatta be így magát az érkező tiszteknek.

Eveline mindjárt kapott is rajta.

— Nem is tudtam, hogy maga is huszártiszt! Igérje meg, hogy a bála tiszti ruhában fog megjelenni.

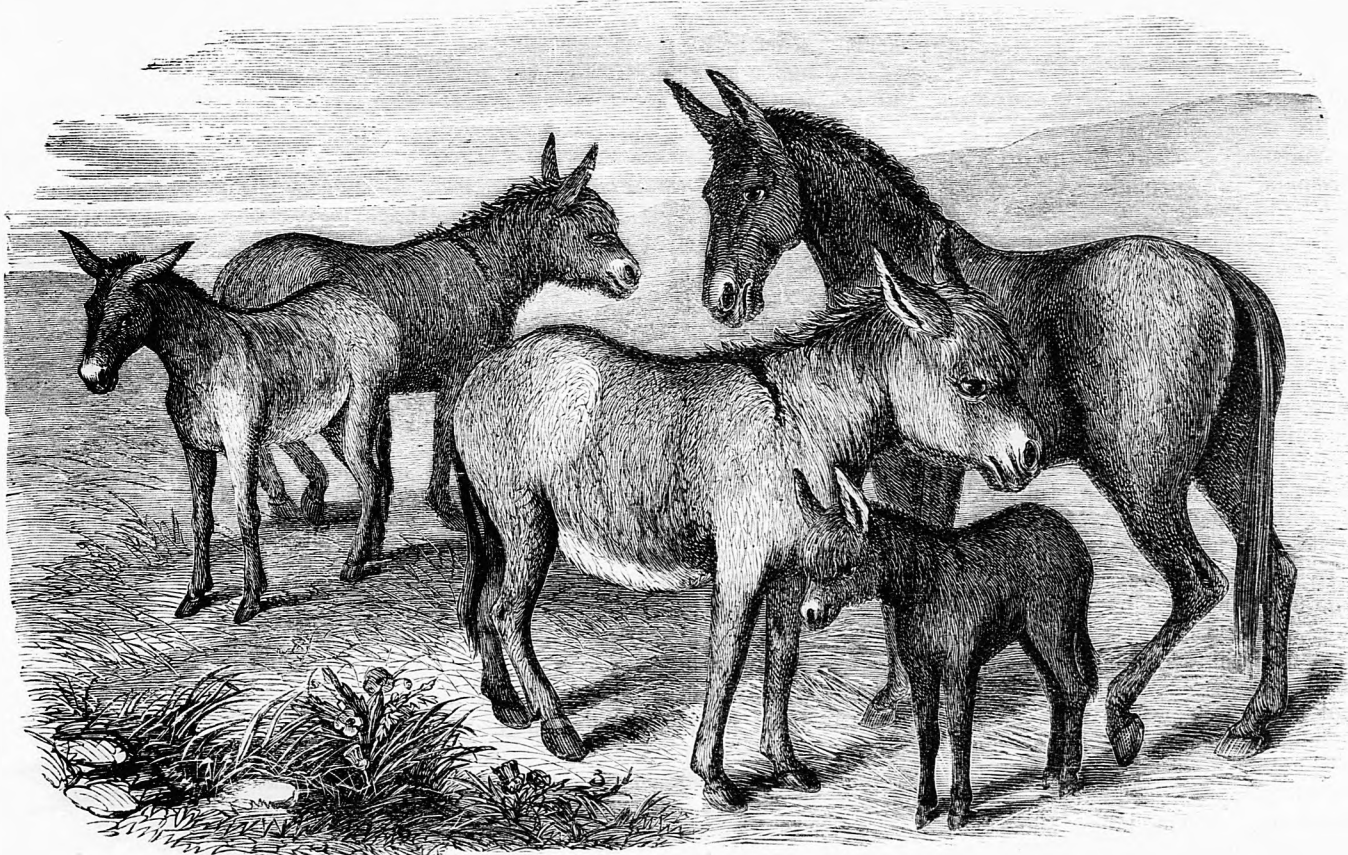
Alfonz ur fülig pirult.

— Tartalékos tiszteknek nem szabad csak kivételes alkalmakkor ebbe a bőrbő bújni!

— No de az én kedvemért! Kiváncsi vagyok, hogy milyen fess lehet egyenruhában!

A három hét gyorsan röpült s az előadás délutánján Laky Alfonz az egyik huszárhadnagyot megszólította:

— Képzeld, a huszárkámból úgy kihíztam, hogy nem jön fel reám. Hja vénülünk barátom! Hat évvel ezelőtt szabták reám. . . Emlékszel, hogy ez a gyerekes Evelin megkért, hogy a mai bálon-előadás után — tartalékos tiszti ruhámban jelenjek meg. Nem akarom megrontani kedvét, pedig úgy képzelem mintha csak „haupt-rapporton“ kéne megjelennem az ezredes előtt. . . A te termeted csaknem olyan mint az enyém, leszámítva, hogy kissé vállasabb vagy. . . Segíts ki kérlek!

Családi tanács.

epedő szerelmes párt — Alfonz ur és a bájos Eveline voltak személyesítendőik. Az előadások végére batyus bál és bazár volt tervben.

A próbák három hétig folytak szüntelenül és Alfonz ur művészi temperamentumának, nagy szavaló tehetségének elragadó jeleit adta.

E közben történt, hogy a nagylaki tanács és a kerületi képviselő hathatós közbenjárása után egy huszár századot helyeztek a városba. A nyalka tisztek csak úgy melegiben hozzáláltak az udvarlásnak s nem csoda, ha egy csinos főhadnagy éppen a szőke Evelinre vetette szemeit, a kinél Alfonz ur már „előjegyezve“ volt.

Laky Alfonz ur itt sem maradt azon-

Egy szép hölgy szeszélyeinek nem szabad ellent mondani. Alfonz ur a századparancsnok felé fordult, mintegy kérésleg hajtva meg magát.

— Csak tessék hadnagy ur, a mikor csak jól esik!

Evelin tapsolt örömeiben s Laky Alfonz fogadkozott, hogy még holnap ir haza apjának, hogy küldje el az egyenruhát.

Az Evelin és Alfonz ur közötti találkozás és viszony már a próbák miatt is naponkénti és mindinkába melegebb; Mici kisasszony és a járásbíróék pedig ugyanoly mérvben hidegebbek lettek.

A huszár főhadnagy mindinkább megújuló attachjai Evelin szivecskéje felé ilyenformán hajótörést szenvedtek.

— Szívesen bajtárs! Csak küldj utána!

— De azután entre-nous marad?

— Mondanod se kell!

A főhadnagynak azt parancsolta, hogy a nadrágja rövidült meg. Szerencsére a huszárkája derekasan bevált. A másik hadnagytól kardot és portéepét kért. Csupa titoktartás mellett.

Az estély nagyon fényesnek ígérték. Egymást érték a robogó kocsik.

Lázban volt mindenki; de legkivált Laky Alfonz. Most vagy soha! Ma határozottan föllép Evelinnél.

A járásbíróéknál azonban Mici kisasszony forradalmat csinált. Mikor már mindenki kész volt az indulásra, egyszerre csak levetette magát egy fau-

teillbe s kijelentette, hogy ő nem megy. Itthon maradt a gyerekekkel. A járásbíró vállát vonogatta, az asszony ajtót csapdosott, csak Alfonz ur maradt közönyös. Neki éppen beillett a tervébe.

IV.

... Evelin és Alfonz ur voltak az est hősei.

A végső jelenet után ötször hívták őket lámpák elé s virágokkal halmozták el mindkettőt.

Az előadás után szünet volt, míg a padokat a táncsteremből kihordják. Ez alatt a társaság az étterembe vonult csevegni és kritizálni.

A tánc azonban csakhamar kezdetét vette.

Alfonz fess huszártiszti ruhában jelent meg s meghajtottta magát Evelin előtt, ki mellett a főhadnagy szórta pazarul bókjait.

— Mily szép, mily délczeg maga így, tisztis ruhában! — szolt Evelin gyerekes örömmel a közeledő Alfonzhoz. Ugy-e főhadnagy ur?

Ez grandseigneurí fitymálással nézte végig Laky Alfonzot s csak ennyit felelt:

— Igazán, mintha csak reá szabták volna...

Evelin nem értette meg a czélzást; de Alfonz ur rákvörös lett.

Egész éjjel kerülte a főhadnagyot. De a hol el nem kerülhetette, találkozta a boros asztalnál. Ez tul volt áradva a boldogságtól, a főhadnagy pedig feltűzelve a bortól és mellőztéstől. Nem lehetett kitérnie előle.

— Hadnagy ur, nem bő néked az a huszárka? Ezzel kezdődött az attaque.

— A mint láthatod nem!

— Átkozott ezred szabó! A ros szabásról hogy fellehet ismerni, hogy az a Kenderessy hadnagyé... A ruhafárban is voltam...

— S aztán?

— Kardodról látom, hogy sohasem tettél te föl portéepét.

— Elfeledtem... lehet... tudod az a bolond előírás gyakran változik.

— Ej, ej... nem változott biz az hat év óta... Ekkor neveztek ki ugy-e?

— I-i-gen.

— Hm. Csodálom, hogy „Militär Verordnungs Blatt“-ban sehol sem látom a Laky nevet... Hahaha!

A bájos Evelin éppen ekkor kért a másik asztalnál egy pohár hideg vizet.

Jó alkalom volt Laky urnak fölállani s tiltakozni, hogy ne igyék.

... Még fél tizenkettő sem volt, midőn a táncrendezőt keresték, hogy rendezze el a második négyest. Egy ur kijelentette, hogy rosszul lett és el távozott. Milyen udvariatlan! Evelinnek egy szót sem szolt; — node ott volt a főhadnagy, azzal kárpótolhatta magát.

V.

Zugott a feje; fülében a főhadnagy borizü sértő szavai, a bájos Evelin csengő kacaja valcer ütemre bugott, kalimpált.

De azért irt, irt, a mi tolla alá került.

... Bocsássanak meg gyors el távozásomért; de egy váratlan körülmény kényszerít, hogy bucsu nélkül távozzam e házból, melynek vendégszeretetét élveztem. Tovább nem maradhattam. Atyám veszélyes betegségéről értesültem. Ölelem mindnyájukat, a drága Mici kisasszony..."

Valaki belécsipadt hátul az izgatottan handa-bandázó tollnyélbe.

S ugyanakkor a valaki fuldokló zokogással a vállára, majd a keblére borult.

Laky urban meghült a vér. De aztán csakhamar magához tért.

— Kegyed az, Mici kisasszony!

— Igen, igen... én, a ki igazán, forrón szeretlek, én... Tudok mindent. Te nem vagy az, a kinek kiadtad magadat... te táncmester vagy és illemtanár... Felfedeztem irataid között anonczaidat...

— Kegyelem! — szolt Kisujlaki Laky Alfonz ur megtörtén.

... De én szeretlek, én imádlak...

— Bocsánat nagysád; nekem mennem kell, nekem... nekem...

— Ha elmész, én is veled megyek!

— De istenem, alig pár forintnak vagyok ura... én...

— Négyezer forintos takarékpénztári könyvecském, ékszereim és stafiringom van...

— Oh, oh imádott angyal! És megosztanád velem keserü bujdosásomat!?

— De miért bujdosnál? Éppen üresedésben van egy innoki állás... sógoromnak összeköttetései vannak. Ki neveztet. Boldogok leszünk. De persze Evelinről le kell hogy tégy! Nos?

— Magától értetődik... Így már -- maradok!

És maradt.

A suhanó árny.

(Skót monda.)

A Cheviotnak torkolatában Ott hol a Clyd-ér futva rohan, Századok óta romba dűledve A Cethi kastély áll komoran.

Nagy iramodva fut az erecske Zúgva — csobog a várfal — előtt, Miglen a fenyvesből maradozva Dus fűv róna fogja fel őt.

Zöld gypc ölen, nyir s fenyvesek alján Pásztorok ülnek; — a duda szól, S messze kihangzik dallama, a mely Sirva — nevet, buzdit, panaszol.

Szöke leányok, barna legények. Körbe kerengve lejtének ott; Mig a fellettök szárnya-kitártan Elröpülő krag közbe rikolt.

S im' árny suhan át a fenyveseken Mögötte kacaj kél tévetegen.

Szünik a dal, táncz, a duda hallgat, Majd lepihennek, roppan a nád, Körbe veszik a legőregebbet A mesemondó vén Doblant.

„Kedves öreg Dol', a Cethi várról Mint megigérted mondsz-e regét? — És az öreg megkezdi regéjét Mert szava ellen ő soh'se vét. —

„Valamikor réges-régen Tul azon a nagy hegységen Élt egy grófnő, csodaszépség...

A környékén egy ismerték Blanka grófnőt (neve ez volt) Mint ki férjét, — a ki elholt A szentföldön véres harcban Gyászoló vigasztalhatlan.

Ritkán hagyta el a várat, Híre mégis messze szárnyalt. Szépségét megénekelték Vívta érte hős leventék.“

... Árny suhan át a fenyveseken Mögötte kacaj kél tévetegen.

„A környéken gróf és herczeg Mind csak azon versenyezték: Ki jut előbb közelébe Közelébe majd kegyébe. De hiába minden, mert czélt Annyi közül egyik sem ért.

Zárt ajtókra, zárt fülekre Leltek; — így lefogytak egyre. Cethi ura, Gondophoen lord Mindnél büszkébb vakmerőbb volt. Iju, vitéz clanfönök volt Mellékeve: Büszke Harold“

... Árny suhan át a fenyveseken Mögötte kacaj kél tévetegen.

„Hatalmasabb és gazdagabb A környékén egy sem akadt. Akadályt ő sohasem ismert.

De hiába ő sem ért czélt. Nem használt a könyörgése Sem csele, sem ijesztése.

Végre heves indulatán, Többé nem uralkodhatván, Megecsküdt, hogy elveszejti: „Ha én nem, ne birja senki!“

... Árny suhan át a fenyveseken Mögötte kacaj kél tévetegen.

„A környéken nem sokára, Az a szörnyü hir kelt szárnyra Hogy a grófnő jósol, idéz, Innen a sok betegség, vész. (Pedig épen Blanka vala A vidéknek jó anyala. Segélyzé a szegényeket Ápolá a betegeteket.) És a püspök berendelé, Blanka grófnőt törvény élé.

Kihallgatták, — rövid eset Nem az első kin megesett; Meg nem védte sok érénye; — Erényes nőt ki is védne? — Tanukat a lovag bérelt, S máglyára szolt az ítélet.“

... Árny suhan át a fenyveseken Mögötte kacaj kél tévetegen

„No de elég is lesz mára,
Többet holnap éjszakára!“

* * *

Másnap az alkony, hogy beköszöntött
Kedvre derűiten szolt az öreg:
„Im' a bizonyság mint veré Isteu
Ellene vétő bűnösöket.

Gyászlobogókkal felobogóva
Glasgow terén már máglya lobog;
Szellemidéző, képmagyarázó
Ördögi Blanka lakolni ma fog.

Már közelit a glasgowi uton
Gyors paripáján büszke Harold,
Égeti bosszu látni halálát
Annak, a ki ő vele daczolt.

Háza elé ér büszke, Harold, is' im'
Kolduló asszony álla elé,
S mintha könyörgne kis alamizsnát
A kezeit kinyújtja felé.

Büszke Harold sápad halaványul,
Blanka vonásait látja e nön;
„Blanka!“ kiált s rémülve fut onnan
Mint sebesített nyul a mezön.

... Árny suhan át a fenyveseken
Mögötte kaczaj kél tévetegen.

„Ugy könyörüljön rajtad az Isten
Rajtam a hogy te könyörülél!“
Igy susoga félhalkan az asszoy
Sugva süvit utána a szél.

Büszke Harold megtörve iramlik
Utra se nézve egyre tovább
Által az árkon, által a lápon —
Mit neki árok, mit neki lép!

Habzik a ló már, botlik a ló már,
Messze a kastély, — csárda közel,
Annak a fénye, át a sötétben.
Hivogatólag erre lövel.

Szolgaleány áll ottan elébe...
És a lovag a lányra mered...
Felsikog aztán visszariadva
„Blanka!“ hörög s futásnak ered.

... Árny suhan át a fenyveseken
Mögötte kaczaj kél tévetegen.

Nézi a lányka, — s felkaczag aztán
S szol: „A viszontlátásra Uram!“
Hallja Harold és megfagy a vére
S mint a kilőtt nyil tova rohan.

Csillag az égen, fény a sötétben
Messze vidéken nem tünedez:
Fut a lovag, vért izzad a méne
„Vége e hajsznak hát soh'se lesz?“

Oszlik az éjjel, biboros arcczal,
Búvik a nap ki, s földre le néz;
Újra remélni kezd a lovag már,
„Hátha csak álom volt az egész? ...“

Végre elérte a Cethi kastélyt
... Tárt kapu alján nő pihene
A dobogásra hirtelen eszmélt
S az ifju felé lövel a szeme.

„Hah! ez is ő itt, Blanka e rémkép!“
Igy a lovag őrvángve kiált...
Méne felugrik, visszariad és
Futva a földön vonja urát.

... Árny suhan át a fenyveseken
Mögötte kaczaj kél tévetegen.

Végre feleszmél, bár lova fut, fut,
A lovag eszmél, s hátra tekint;
Hah! a nyomában Blanka vagy árnya?
Sirva, kaczagva leng közelit.

Felnyög az ifju, méne megugrik
Egyre mögötte suhan az árny;
Es a fagyasztó egyre kísértő
Vad kaczágás is cseng a nyomán.

Még csak egy ugrás, s háta mögött fönn
Érzi az árnyat már a lovag;
S az keze közé fogja az arczát
És vadul a fölibe kaczag.

Csillag az égen, fény a sötétben
Messze vidéken nem tünedez,
Fut a lovag, vért habzik a méne
„Vége e hajsznak hát soh'se lesz? ...“

Oszlik az éjjel, biboros arcczal
Búvik elő a nap azután
Hajh! de a rémes árny s kaczágása
Most se maradt el, — ott a nyomán.

Által a réten, által a lápon
Völgyön alá és fel a hegyen,
Szüntelenül így tart ez a hajsza
Hogy soha, vége de ne legyen!“

... Árny suhan át a fenyveseken
Mögötte kaczaj kél tévetegen! —

*) A skót hegylakók a babonás hiedelmeket az anya tejjel szívják magukba. ... A pásztorok a völgy aljában a duda hangjai mellett (mely náluk a legnépszerűbb hangszer) elbeszélgetve, állítják hogy gyakran hallani az esti szellő fuvólái közt bizonyos kaczágó hangokat miközben az ágak között valami elsuhan.

Kloel: Reisebilder aus Europa.

Rónay Imre.

Arany menyegző.

Most is úgy van minden, mint volt ötven évvel ezelőtt, mikor a fiatal házaspár az oltár előtt állott. Pedig senkisémm hitte volna, hogy minden most is úgy legyen. Mert azt hitték az emberek, hogy ez a fiatal házaspár korán lépett az oltárhoz. Sőt nemcsak hitték, de mondogatták is egymás között a kisváros lakói, hogy kár oly korán kötni ezt a házasságot, mikor van még arra elég idő.

A fiatalok azonban nem hallgattak senkire, hanem sugallva a kölcsönös vonzalom érzésétől megkötötték a frigyét. És mikor ezzel készen voltak, itt-ott egy-egy jókivánat is hangzott az ismerősök részéről, de legtöbbször mégis tartózkodtak szerencsekívánataik tolmácsolásától. Azt gondolták magukban, inkább nem is kívánunk szerencsét, sem mint rövid időre kívánjunk. Pedig csalódtak. Mert az ők jókivánatuk nélkül is az ég megáldotta a frigyét és áldja most is ötven év múlva! ...

Az ok, mely miatt a fiatal házaspár lépéseit nem szivlelte mindenki az volt, hogy nem állott sok anyagi vagyon a házasoknak rendelkezésére. Azt tartották, hogy elhibázott lépés egy tanító részéről — még ha kis városban is él — 300 forinttal a házasság. Mit lehet e kevés pénzből csinálni? Mint lehet ebből a pénzből beszerezni ruházatot,

lakást, fűtést, világítást? Sőt még ha egy-egy kis privátpénz is begyűl, akkor is a jövedelem csak 400 forint összesen, ebből pedig nemcsak tisztességesen, de szerényen sem lehet megélni. Aztán még hacsak mindég egyformák volnának az igények! De növekedni fognak azok nap-nap után.

Jámborffi Pálnak hívták a tanítót. Ő volt az, aki arra a merész lépésre vállalkozott, hogy a maga egyhangúságában örökre unalmas legényéletet felerősít a házasság élettel. Ő volt az, aki Fehér Katát vette nőül, a kis város egyik szintén szegény, de jónevelésű leányát. Ugy gondolkodott, ha az ő oldala mellett egy szerény, házas élet-társ lesz, akkor majd könnyű lesz neki megküzdeni az élettel, még akkor is, ha ez sokak előtt lehetetlennek fog tetszeni. És Jámborffi jól számított. A kit elvett, csakugyan olyan volt, mint a hire.

A mint beállott az ősz, megkezdődött az iskolákban a tanítás. Jámborffi mindennap szorgalmasan végezte teendőit. Meg volt vele elégedve minden hatóság. Soha legkisebb panasz sem volt ellene. Szerették és becsülték is őt emiatt városszerte, csak azt nem tudták neki megbocsátani soha, miért vetemedett oly könnyelműen a házasságra. ...

Amde Jámborffi tanítói jóhíre mindjobban terjedt. Annyira, hogy már a közel vidéken is kezdték ismerni nevét. És mikor már eltelt egy pár év, a tanítói ház nemcsak sok városi magántanulóval volt tele, hanem egy-egy jobbmodu vidékinek a fiával is, kiket kosztba adtak oda, mert híres volt a Jámborffi háza arról is, hogy ott gondos az ellátás. És mire a sok magánóra és bennlakó növendék megkérte a jövedelmet, már észrevette Jámborffi a neveléssel együtt azt, hogy boldog az házasságuk, melynek tartama alatt nem szenvedtek soha semmi szükségét.

Az évek gyorsan tüntek tova s senki sem vette észre, hogy negyven éve már annak, hogy a kis város iskolájában Jámborffi végzi a tanítás nehéz, de áldásos munkáját. Tovább is végezné ő ezt, de már nyugalomra vágyik. Annál is inkább, mert úgy hírlik, hogy a koronás érdemkeresztet leküldötte már részére a vele megelégedő felettes hatóság.

Az érdemjelt Jámborffi egész életében csak egyszer tűzte mellére. Akkor, mikor Fehér Katával arany lakodalmát tartotta. Ehhez már nemcsak tisztelőinek és hálás tanítványainak nagy száma küldte jókivánatait, hanem azok is, kik az első alkalommal megelégedtek erről.

Gopcsa László.

LENA.

VITTORIO BERSEZIO REGÉNYE
Olaszból fordította: V. SZŐCS GÉZA.

(Folytatás.)

A beteg elhaló hangon kérdezte a hozzá siető leánytól:

— Hol van Magdolna?

— Eljön, légy nyugodt anyám — felelte Lena s azzal íróasztalkájához sietett, s e pár sort vetette papírra:

„Édes nagynéném, anyám nagyon beteg — talán vége is van szegénynek. Önt akarja látni — az égre kérem, jöjjön hamar. Esedezve kéri: Lena.“

Mikor a beteg egyet mosolygott, mindjárt reménykedni kezdtek mind a ketten.

— Látod — mosolyog — már nem is olyan sápadt — mondta az öreg.

— Dehogy, dehogy — felelte két-ségebesetten a leány.

Az ember szerette volna kidobni a papot, a ki fontoskodó, nagy képüsködő jezsuita arczczal állott az ágy mellett.

Ekkor érkezett meg Magdolna — de már későre.

Hiába szólt a beteg asszonyhoz: nem felelt az már senkinek se többé.

XXII.

Tovább a szerencsétlenség útján.

Magdolna asszony a napnak legnagyobb részét fivére házában töltötte a Lena anyjának halála után.

Szomorú volt az egész ház; nem szóltak egymáshoz öt szót sem — egy egész nap alatt annak lakói.

A Lena apja meglehet talán, hogy főleg bánatában — folytatta tőzsdei spekulációit. Azt hitte, hogy mult-kori kárán megokosodott, s most már szerencséivel fog játszani.

A játék vége pedig az lett, hogy egy nap dult arczczal, halálsápadt arczczal állított ismét haza.

— Édes apám — Gerolamo mi bajod van — kérdezte Magdolna néni és Lena egyszerre.

— Elkövetkezett a legszörnyűbb, a minék, úgy látszik, el kellett következnie — tönkre mentem. Óh azok a gazemberek! Egy csomó rossz, hitvány papirost erőszakoltak reám — esküdtek, hogy nyerni fogok velük — s ime végem van, végem.

S ezzel az ablakhoz rohanva, lekialt az utcára. tele torokkal:

— A gazemberek! Minden tőzsdei ügynök gazember! Tolvaj az egészvilág!

A leánya, és nénye melléje mentek, csitították, kérték, hogy hallgasson. Mind hasztalan volt; a szegény öreg ember torka szakadtából ordított tovább.

— Gazember, zsvány minden czenzál! Megették a vagyonomat!

Természetesen, egy pár percz alatt tele volt az egész utca; nagy népcsődület támadt.

Lena és nagynénje nagy nehezen

mehettek, végre annyira, hogy elvon-szolhatták az ablaktól, a szegény embert. Lena betette aztán az ablakot, s rávetette apját, hogy feküdjék az ágyba.

Mindjárt orvost hívtak.

— Kisasszony — mondá az Lenának — ön bátor leánynak látszik. Ép ezért nyíltan akarok önnel beszélni. Apjánál komoly agybaj fenyeget; ép ezért ezt tanácslom, hogy engedje őt kórházba küldenem. Ott jobban lehet majd gyógyítani.

— De kérem, doktor ur — hogy én elváljak a szegény öreg apámtól.

— A szükség törvényt ront. Hát hiszen, édes kis leányom, az is megtörténhetik, hogy egy igen örülesi rohamában, mint a milyen a mai volt, megfojtaná önt, vagy a nényét. Legyen nyugodt; minden lehetőt megteszünk.

— Kérem, — az égre kérem — még ma ne esdekelt a szegény leány. Hátha jobban lesz — várjunk még holnapig.

— Hát várunk — felelte megindult jószágos hangon az orvos. Aztán majd meglátjuk — de én mindenesetre ragaszkodom előbbeni véleményemhez.

... Leirhatatlan éjjele volt szegény Lenának. Három-négy óra hosszat kellett magába fojtania zokogását, hogy fel ne ébredje alvó apját.

De végre ő is elszenderedett, majd mélyen nagyon mélyen — el is aludt. S mialatt ez történt szerencsétlen apja felébredt. Látván, hogy leánya alszik, majdnem felkiáltott zavart lelkének hirtelen örömeiben.

S aztán lassan-lassan, tipegve indult az ajtó felé.

— Hála Istennek — susogá magában — most elmehetek egy kissé becsületre tanítani azokat a gazembereket. Mire leányom felébred, vissza jövök — igen vissza jövök, de meg leszek már akkor bosszulva. — S ezzel szép csendesen kiindult. Leérkezett a kapuig, ott szó nélkül kibocsátották.

Erre az örült elkezdte a kezeit tördelni, fékevesztett, tomboló örömeiben, és könnyedén ugrált, szaladgált az utcán fel s alá, akárcsak egy rossz gyermek.

Mikor Lena felébredt, s körülnézett, majdnem megállott a szívdobogása hirtelen megrettenésében: atyja sehol sem volt.

Lerohant a kapushoz:

— Nem látta édesapámat?

— De igen. Kiment úgy hajnal felé.

— Istenem — hát hogy bocsátotta ki?

— Hát kérem, miért ne bocsátottam volna?

Éppen akkor érkezett haza a nagynénje, Magdolna.

Lena hirtelen sikoltással szaladt elébe:

— Tudja-e, hogy hol van apám?

— Atyád — majd meg fogjuk látni. Jer csak velem.

— Hát ott van?

— Nincs. — De azért velem kell

jönnöd. — Csak nem maradhatsz itten egyedül!

— Hát apám?!

A néni felindulástól remegő hangon felelte:

— Majd megtutsz mindent. — De most ne kérdez semmit, hanem jer szépen velem.

— Jövök, jövök. . .

De hiába sietett szegény leány; édes-atyját nem láthatta többé.

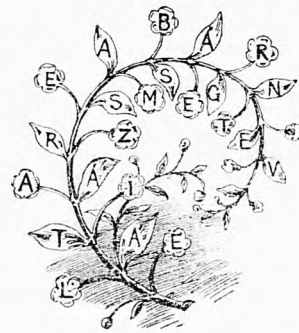
A szerencsétlen örült órákig bolyongott az utcákon; majd felment annak a törvényszéki hivatalnoknak az irodájába, a ki az ő csődügyét vezette. Ott ordítani kezdett, s meg akarta fojtani az illető tisztviselőt; erre természetesen nagy csődület támadt; s az örült azt hívén, hogy most meg fogják őt ölni, hirtelen leugrott a második emeletről az udvarra, s összezúzta magát, úgy hogy csak egy felismerhetetlen tömeget szedhettek össze odalenn.

Magdolna asszonynak sikerült egy pár óráig eltitkolni Lena előtt szerencsétlen apjának halálát.

Borbotti kapitány nem akarván őt tovább is áltatni, nyíltan megmondta neki a történeteket. A szegény leány elájult a hiób hír hallatára, s aztán hetekig feküdt betegen nagynénje lakásán. (Folyt. köv.)

Képtalány.

S Z Á M R E J T V É N Y.

POLGÁR N.-TÓL.

- 20, 28, 39, 23, 51, 60, 5. Hires magyar színész.
33, 40, 19, 13, 42, 67. Régi család Szabolcsban.
30, 61, 69, 22, 46, 10, 1. Ez pedig Zemplénben.
8, 62, 27, 52, 44, 63, 11, 32.
6, 3, 5. Hires ember a 60-as évekből.
56, 21, 55, 33, 25, 47, 23, 34, 9, 45. Magyar költő.
68, 35, 63, 12, 2, 60, 43, 23, 24, 31. Tiszántúli város.
54, 15, 41, 48, 57, 14, 38, 4. Görög isten.
16, 12, 37, 17, 1, 7, 65, 49. Nem felel meg a valónak.
58, 48, 36, 59, 24. Ezt meghímtetik.
29, 65, 70, 31. Földi hatalom.
53, 50, 64, 32, 63, 50. Gyakran nézzük nyáron.
17, 40, 66, 26. A fiatalság mulatsága.
1-70. Szemere Miklós egy költeményének első verszaka.

A mult számban közölt talányok megfejtése:

A képtalány:

Rég veri már a magyart a teremtő.

A Számrejtvény:

Elválást nem enyhíthet egyéb, mint a viszontlátás — reménye.